

CZY LICENCJE CREATIVE COMMONS MOGĄ BYĆ SKUTECZNIE WYKORZYSTYWANE JAKO NARZĘDZIE OPEN ACCESS?

WYSTĄPIENIE OPRACOWANE NA POTRZEBY 10. SEMINARIUM OPEN ACCESS,
ZORGANIZOWANEGO W RAMACH OBCHODÓW
OPEN ACCESS WEEK NA UNIWERSYTECIE ŁÓDZKIM

Łukasz Syrek-Gerstenkorn

UWAGA!

Materiały wykorzystane w niniejszej prezentacji mogą być objęte prawem autorskim i/lub innymi prawami własności intelektualnej. W ramach dzisiejszego wystąpienia zostały one użyte wyłącznie w celach ilustracyjnych/edukacyjnych. Wykorzystanie prezentacji oraz materiałów w niej zawartych w jakimkolwiek innym celu może stanowić naruszenie praw autorskich i/lub innych praw własności intelektualnej.

PLAN WYSTĄPIENIA

1. Czym jest Open Access?
2. Czym są licencje Creative Commons?
 1. Krótka historia licencji Creative Commons
 2. Najważniejsze cechy licencji Creative Commons
 3. Wersje licencji Creative Commons
 4. Przykłady wykorzystania licencji Creative Commons w obrocie internetowym
3. Próba znalezienia odpowiedzi na postawione pytanie

PLAN WYSTĄPIENIA

1. Czym jest Open Access?
2. Czym są licencje Creative Commons?
 1. Krótka historia licencji Creative Commons
 2. Najważniejsze cechy licencji Creative Commons
 3. Wersje licencji Creative Commons
 4. Przykłady wykorzystania licencji Creative Commons w obrocie internetowym
3. Próba znalezienia odpowiedzi na postawione pytanie

CZYM JEST OPEN ACCESS?

Zgodnie z *Bethesda Statement on Open Access* (opublikowanej 20 czerwca 2003 r.) publikacja otwartego dostępu (*Open Access*) to taka, która spełnia następujące **dwa warunki**:

CZYM JEST OPEN ACCESS?

1. Autor (autorzy) i posiadacz (posiadacze) praw autorskich udzielają wszystkim użytkownikom bezpłatnego, nieodwołalnego, ogólnościowego, wieczystego prawa dostępu do utworu oraz licencji na kopiowanie, wykorzystywanie, rozpowszechnianie, przekazywanie i wyświetlanie utworu publicznie oraz na wykonywanie i rozpowszechnianie utworów pochodnych na dowolnym nośniku cyfrowym w dowolnym odpowiedzialnym celu, z zastrzeżeniem właściwego przypisania autorstwa, jak również prawa do wykonywania małych ilości wydrukowanych kopii do użytku osobistego.

Oryginalny, pełny tekst deklaracji – w języku angielskim dostępny jest pod adresem:

<http://legacy.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm#definition>

CZYM JEST OPEN ACCESS?

2. Pełna wersja dzieła i wszystkich materiałów uzupełniających, w tym kopia pozwolenia, o którym mowa powyżej, w odpowiednim standardowym formacie elektronicznym jest deponowana natychmiast po pierwszej publikacji w co najmniej jednym repozytorium internetowym, wspieranym przez instytucję akademicką, stowarzyszenie naukowe, agencję rządową lub inną dobrze ugruntowaną organizację, która dąży do umożliwienia otwartego dostępu, nieograniczonej dystrybucji, interoperacyjności i długoterminowej archiwizacji (w przypadku nauk biomedycznych PubMed Central jest takim repozytorium).

Oryginalny, pełny tekst deklaracji – w języku angielskim dostępny jest pod adresem:

<http://legacy.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm#definition>

CZYM JEST OPEN ACCESS?

Podobna definicja znalazła się w tzw. „Deklaracji berlińskiej” (ang. *Berlin Declaration*), przyjętej podczas konferencji zorganizowanej przez *Max Planck Society* 22 października 2003 r.

Pełny tekst deklaracji w języku angielskim dostępny jest pod adresem: <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>

CZYM JEST OPEN ACCESS?

Zgodnie z definicją prof. dr hab. Włodzimierza Szpringera: „(...) przez *Open Access* rozumie się darmowy dostęp do literatury poprzez Internet, pozwalający każdemu użytkownikowi na czytanie, ściąganie z serwerów, kopiowanie, dystrybucję, drukowanie, przeszukiwanie lub linkowanie do pełnych tekstów artykułów. *Open Access* można zapewnić na dwa sposoby: poprzez czasopisma *Open Access* oraz przez instytucjonalne i tematyczne repozytoria. (...)”.

Źródło: W. Szpringer, *Koncepcja Open Access w świetle ekonomicznej analizy praw własności intelektualnej*, Warszawa 2011, s. 42.

CZYM JEST OPEN ACCESS?

Reasumując – *Open Access* jest to sposób dzielenia się twórczością naukową na zasadzie otwartości, rozumianej jako: bezpłatny, nieograniczony (czasowo, terytorialnie oraz personalnie) dostęp do utworów – w szczególności za pośrednictwem tzw. „otwartych repozytoriów” (baz danych) dostępnych w sieci Internet.

PLAN WYSTĄPIENIA

1. Czym jest Open Access?
- 2. Czym są licencje Creative Commons?**
 - 1. Krótką historia licencji Creative Commons**
 2. Najważniejsze cechy licencji Creative Commons
 3. Wersje licencji Creative Commons
 4. Przykłady wykorzystania licencji Creative Commons w obrocie internetowym
3. Próba znalezienia odpowiedzi na postawione pytanie

HISTORIA LICENCJI CREATIVE COMMONS

W 2001 r. utworzona została amerykańska organizacja *non-profit* o nazwie *Creative Commons*. Jej pomysłodawcą był Lawrence Lessing – amerykański profesor prawa, autor głośnej książki pt. „Wolna Kultura”, w której przedstawił on motywy uzasadniające stworzenie systemu licencjonowania praw autorskich na zasadach „pewne prawa zastrzeżone” (ang. „*some rights reserved*”), jako alternatywy dla tradycyjnego systemu ochrony tychże praw – opartego na zasadzie „wszystkie prawa zastrzeżone” (ang. „*all rights reserved*”).

HISTORIA LICENCJI CREATIVE COMMONS

Lawrence Lessing, autor: Joi Ito, <https://www.flickr.com/photos/joi/33668559574/>, CC BY 2.0

HISTORIA LICENCJI CREATIVE COMMONS

Creative Commons, <https://mirrors.creativecommons.org/presskit/logos/cc.logo.large.png>

HISTORIA LICENCJI CREATIVE COMMONS

Creative Commons, <https://mirrors.creativecommons.org/presskit/cc.primary.srr.gif>

HISTORIA LICENCJI CREATIVE COMMONS

Rok później, w grudniu 2002 r., udostępniona została pierwsza wersja wzorców umownych licencji *Creative Commons* w j. angielskim, opatrzona numerem 1.0.

Attribution 1.0

CREATIVE COMMONS CORPORATION IS NOT A LAW FIRM AND DOES NOT PROVIDE LEGAL SERVICES. DISTRIBUTION OF THIS DRAFT LICENSE DOES NOT CREATE AN ATTORNEY-CLIENT RELATIONSHIP. CREATIVE COMMONS PROVIDES THIS INFORMATION ON AN "AS-IS" BASIS. CREATIVE COMMONS MAKES NO WARRANTIES REGARDING THE INFORMATION PROVIDED, AND DISCLAIMS LIABILITY FOR DAMAGES RESULTING FROM ITS USE.

License

THE WORK (AS DEFINED BELOW) IS PROVIDED UNDER THE TERMS OF THIS CREATIVE COMMONS PUBLIC LICENSE ("CCPL" OR "LICENSE"). THE WORK IS PROTECTED BY COPYRIGHT AND/OR OTHER APPLICABLE LAW. ANY USE OF THE WORK OTHER THAN AS AUTHORIZED UNDER THIS LICENSE IS PROHIBITED.

BY EXERCISING ANY RIGHTS TO THE WORK PROVIDED HERE, YOU ACCEPT AND AGREE TO BE BOUND BY THE TERMS OF THIS LICENSE. THE LICENSOR GRANTS YOU THE RIGHTS CONTAINED HERE IN CONSIDERATION OF YOUR ACCEPTANCE OF SUCH TERMS AND CONDITIONS.

1. Definitions

- a. **"Collective Work"** means a work, such as a periodical issue, anthology or encyclopedia, in which the Work in its entirety in unmodified form, along with a number of other contributions, constituting separate and independent works in themselves, are assembled into a collective whole. A work that constitutes a

<https://creativecommons.org/licenses/by/1.0/legalcode>

HISTORIA LICENCJI CREATIVE COMMONS

Początkowo organizacja CC przygotowywała teksty licencji przede wszystkim z myślą o systemie prawnym obowiązującym w Stanach Zjednoczonych. Aby umożliwić ich wykorzystanie także twórcom z innych państw, członkowie krajowych komórek organizacji *Creative Commons* w procesie tzw. „portowania” tłumaczyli treść oraz dostosowywali postanowienia licencyjne do porządków prawnych obowiązujących w poszczególnych państwach. Zgodnie z informacją umieszczoną na portalu Wikipedia: w celu odróżnienia podstawowych, tzn. oryginalnych wersji licencji od tych już dostosowanych do porządków prawnych krajów innych niż Stany Zjednoczone, dodawano do ich nazwy słowo *generic* (do wersji 2.5), a następnie (od wersji 3.0, przyjętej w 2007 r.), oznaczano taką wersję jako *unported* (na przykład *Creative Commons – Uznanie autorstwa 3.0 Unported*).

Attribution 3.0 Unported

CREATIVE COMMONS CORPORATION IS NOT A LAW FIRM AND DOES NOT PROVIDE LEGAL SERVICES. DISTRIBUTION OF THIS LICENSE DOES NOT CREATE AN ATTORNEY-CLIENT RELATIONSHIP. CREATIVE COMMONS PROVIDES THIS INFORMATION ON AN "AS-IS" BASIS. CREATIVE COMMONS MAKES NO WARRANTIES REGARDING THE INFORMATION PROVIDED, AND DISCLAIMS LIABILITY FOR DAMAGES RESULTING FROM ITS USE.

License

THE WORK (AS DEFINED BELOW) IS PROVIDED UNDER THE TERMS OF THIS CREATIVE COMMONS PUBLIC LICENSE ("CCPL" OR "LICENSE"). THE WORK IS PROTECTED BY COPYRIGHT AND/OR OTHER APPLICABLE LAW. ANY USE OF THE WORK OTHER THAN AS AUTHORIZED UNDER THIS LICENSE OR COPYRIGHT LAW IS PROHIBITED.

BY EXERCISING ANY RIGHTS TO THE WORK PROVIDED HERE, YOU ACCEPT AND AGREE TO BE BOUND BY THE TERMS OF THIS LICENSE. TO THE EXTENT THIS LICENSE MAY BE CONSIDERED TO BE A CONTRACT, THE LICENSOR GRANTS YOU THE RIGHTS CONTAINED HERE IN CONSIDERATION OF YOUR ACCEPTANCE OF SUCH TERMS AND CONDITIONS.

<https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/legalcode>

Uznanie autorstwa 3.0 Polska

CREATIVE COMMONS NIE JEST KANCELARIĄ PRAWNĄ I NIE ŚWIADCZY USŁUG PRAWNICZYCH. ROZPOWSZECZNIANIE WZORCA NINIEJSZEJ LICENCJI NIE PROWADZI DO POWSTANIA STOSUNKU ZAUFANIA W RODZAJU RELACJI POMIĘDZY KLIENTEM I JEGO DORADCĄ PRAWNYM. CREATIVE COMMONS DOSTARCZA JEDYNIIE INFORMACJI O TEJ LICENCJI JAKO INSTRUMENTU, KTÓRY MOŻNA NA ZASADACH W NIEJ ZAWARTYCH WYKORZYSTAĆ DLA WŁASNYCH CELÓW. CREATIVE COMMONS NIE UDZIELA ŻADNYCH GWARANCJI I NIE PONOSI ODPOWIEDZIALNOŚCI Z TYTUŁU SZKÓD MOGĄCYCH POWSTAĆ W WYNIKU JEJ WYKORZYSTYWANIA.

Licencja

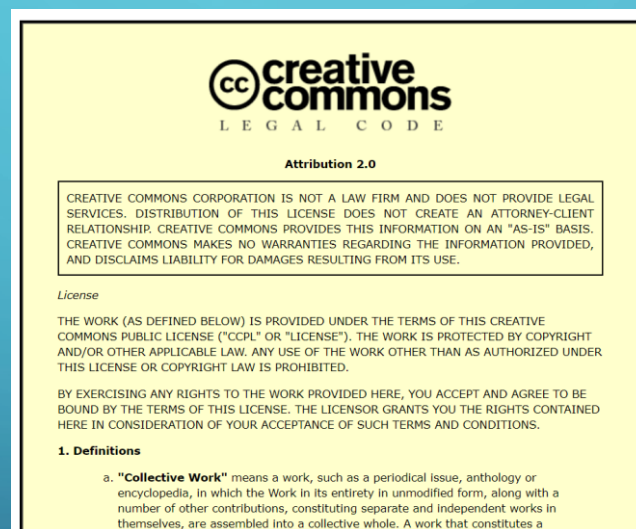
UTWÓR (ZDEFINIOWANY PONIŻEJ) PODLEGA NINIEJSZEJ LICENCJI PUBLICZNEJ CREATIVE COMMONS ("CCPL" LUB "LICENCJA"). UTWÓR PODLEGA OCHRONIE PRAWA AUTORSKIEGO LUB INNYCH STOSOWNYCH PRZEPISÓW PRAWA. KORZYSTANIE Z UTWORU W SPOSÓB INNY NIŻ DOZWOLONY NA PODSTAWIE NINIEJSZEJ LICENCJI LUB PRZEPISÓW PRAWA JEST ZABRONIONE.

WYKONANIE JAKIEGOKOLWIEK UPRAWNIENIA DO UTWORU OKREŚLONEGO W NINIEJSZEJ LICENCJI OZNACZA

<https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/legalcode.pl>

HISTORIA LICENCJI CREATIVE COMMONS

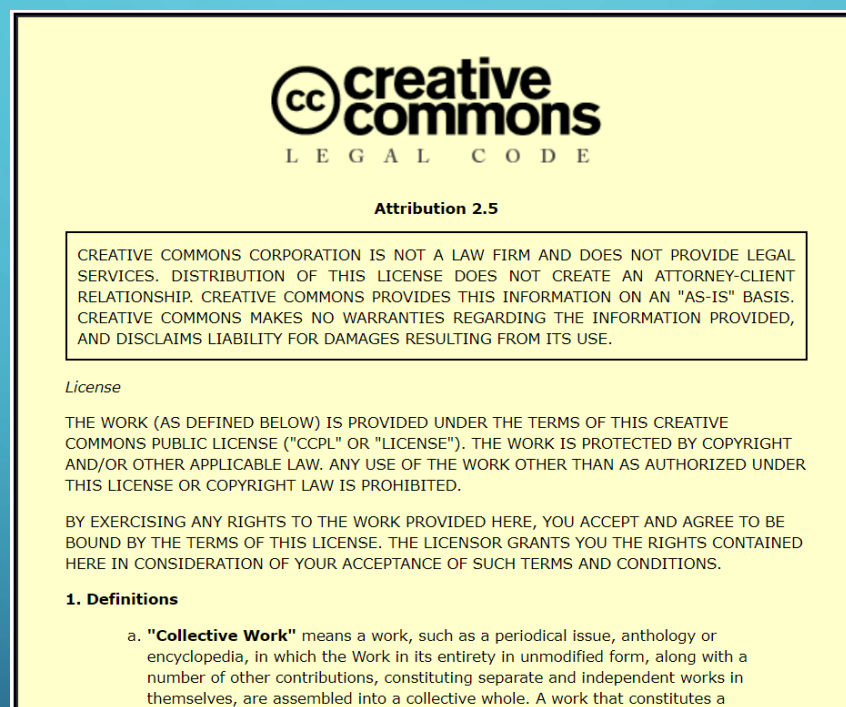
Druga wersja licencji (opatrzona numerem 2.0), opublikowana została 25 maja 2004 r.

<https://creativecommons.org/licenses/by/2.0/legalcode>

HISTORIA LICENCJI CREATIVE COMMONS

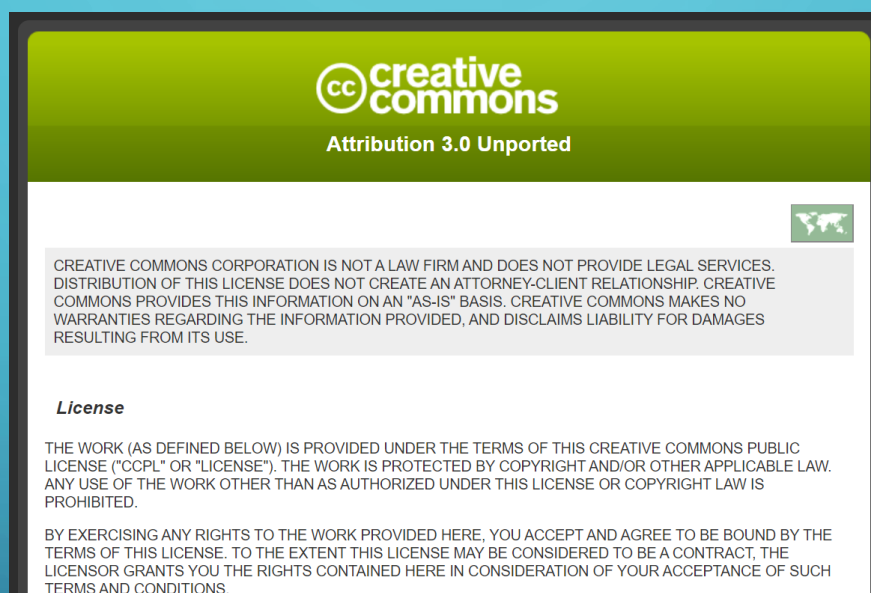
Wersja trzecia (z przypisanym jej numerem 2.5), funkcjonuje od czerwca 2005 r.

<https://creativecommons.org/licenses/by/2.5/legalcode>

HISTORIA LICENCJI CREATIVE COMMONS

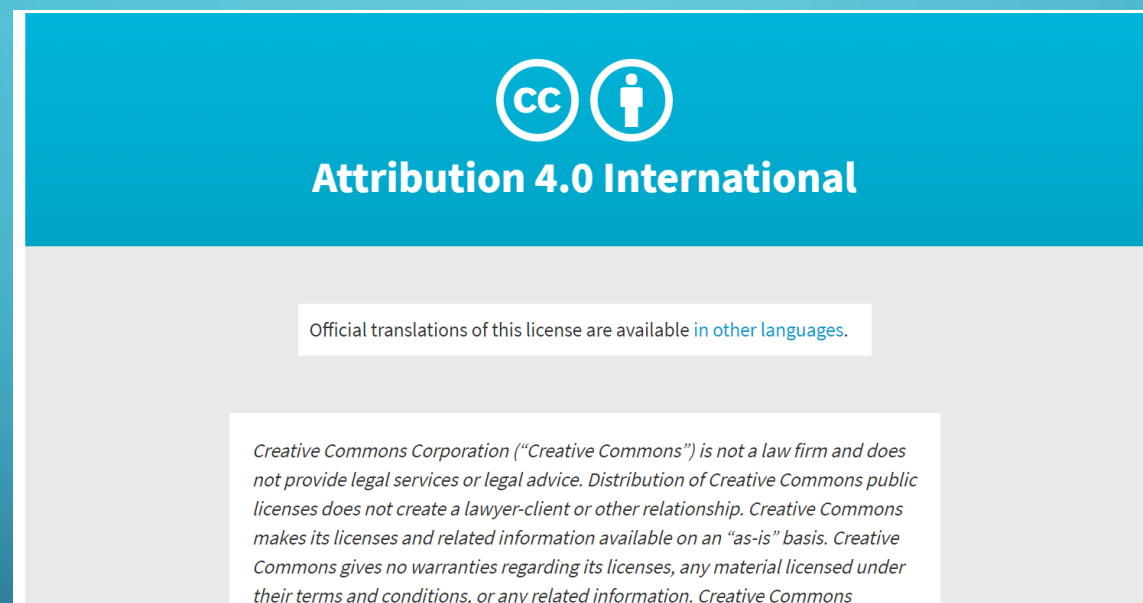
23 lutego 2007 r. ukazała się czwarta wersja licencji (opatrzona numerem 3.0).

<https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/legalcode>

HISTORIA LICENCJI CREATIVE COMMONS

Najnowsza wersja licencji – 4.0 – została zaprezentowana została 25 listopada 2013 r.

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>

NAJWAŻNIEJSZE ZMIANY WPROWADZONE W PIĄTEJ WERSJI LICENCJI CC (4.0):

Tekst wzorców umownych:

- nie został oparty na żadnym konkretnym systemie prawnym, co oznacza że istnieje jedna – międzynarodowa (uniwersalna) wersja licencji – tłumaczona na języki poszczególnych państw, w których istnieją krajowe oddziały organizacji *Creative Commons*;
- zawiera postanowienia dotyczące ochrony *sui generis* baz danych;
- zawiera postanowienia, zgodnie z którymi licencjodawca zrzeka się prawa do ochrony wizerunku, w zakresie w jakim zezwala na to miejscowe prawo.

NAJWAŻNIEJSZE ZMIANY WPROWADZONE W PIĄTEJ WERSJI LICENCJI CC (4.0):

Ponadto:

- wprowadzony został prostszy mechanizm „uznania autorstwa” (licencjobiorca korzystający z utworu nie jest zobowiązany do podania informacji o tytule utworu licencjonowanego, jeżeli jednocześnie wskazuje odnośnik do strony, na której znajduje się oryginalny utwór oraz jego opis);
- wprowadzona została możliwość zażądania przez licencjodawcę usunięcia informacji o autorstwie z udostępnionych publiczności kopii utworów oraz opracowań utworu – w przypadku, gdy sprzeciwia się określonemu wykorzystaniu utworu (tylko jak to wyegzekwować?);

NAJWAŻNIEJSZE ZMIANY WPROWADZONE W PIĄTEJ WERSJI LICENCJI CC (4.0):

- wprowadzona została możliwość „odzyskania” przez licencjobiorcę prawa do korzystania z utworu w przypadku usunięcia skutków naruszenia postanowień licencyjnych w terminie 30 dni od ustalenia naruszenia przez licencjodawcę (tylko jak rozumieć owo „przywrócenie” prawa przez licencjodawcę?).

PLAN WYSTĄPIENIA

1. Czym jest Open Access?
2. Czym są licencje Creative Commons?
 1. Krótka historia licencji Creative Commons
 2. Najważniejsze cechy licencji Creative Commons
 3. Wersje licencji Creative Commons
 4. Przykłady wykorzystania licencji Creative Commons w obrocie internetowym
3. Próba znalezienia odpowiedzi na postawione pytanie

NAJWAŻNIEJSZE CECHY LICENCJI CREATIVE COMMONS:

Wszystkie licencje CC:

- są nieodpłatne, co oznacza, że licencjobiorca, który chce skorzystać z utworu udostępnionego na podstawie jednej z nich nie jest zobowiązany do zapłaty wynagrodzenia (opłaty licencyjnej) na rzecz licencjodawcy;
- mają nieograniczony zakres terytorialny i czasowy, co oznacza, że obowiązują na terenie całego świata, przez cały okres trwania majątkowych praw autorskich do utworu;

NAJWAŻNIEJSZE CECHY LICENCJI CREATIVE COMMONS:

Wszystkie licencje CC:

- swoim zakresem obejmują wszystkie pola eksploatacji (tj. sposoby korzystania z utworu, które mogą stanowić odrębny „produkt” oferowany na rynku) znane w momencie ich zawierania;
- są niewyłączne, co oznacza, że licencjodawca może udzielać w stosunku do utworu takich samych lub innych licencji na rzecz innych podmiotów – również na tych samych polach eksploatacji;

NAJWAŻNIEJSZE CECHY LICENCJI CREATIVE COMMONS:

Wszystkie licencje CC:

- są niewypowiadalne, co oznacza (przynajmniej w założeniu ich twórców), że stosunek licencyjny nie może ulec rozwiązaniu przed chwilą wygaśnięcia autorskich praw majątkowych do utworu;
- zawierają zobowiązanie licencjodawcy do niewykonywania autorskich uprawnień osobistych w sposób sprzeczny z ich założeniami;

NAJWAŻNIEJSZE CECHY LICENCJI CREATIVE COMMONS:

Wszystkie licencje CC:

- ulegają automatycznemu rozwiązaniu w przypadku naruszenia zasad korzystania z utworu przez licencjobiorcę (z możliwością „odzyskania” prawa przez licencjobiorcę w przypadku wersji 4.0);
- są dostępne w sześciu różnych wersjach.

PLAN WYSTĄPIENIA

1. Czym jest Open Access?
2. Czym są licencje Creative Commons?
 1. Krótka historia licencji Creative Commons
 2. Najważniejsze cechy licencji Creative Commons
 3. Wersje licencji Creative Commons
 4. Przykłady wykorzystania licencji Creative Commons w obrocie internetowym
3. Próba znalezienia odpowiedzi na postawione pytanie

WERSJE LICENCJI CC:

- Każdy podmiot zainteresowany udostępnieniem utworu na podstawie licencji *Creative Commons* może dokonać wyboru spośród sześciu różnych wzorców umownych opracowanych przez organizację *Creative Commons*.
- Każdy taki wzorzec zbudowany jest z elementów konstrukcyjnych (w polskim tłumaczeniu nazywanych również „warunkami”, „postanowieniami”, „atrybutami” bądź „elementami licencji”). Ich wybór zależy od licencjodawcy, czyli podmiotu, któremu przysługują majątkowe uprawnienia do utworu, który ma być rozpowszechniony na podstawie tej licencji. Połączenie dwóch lub trzech z czterech elementów możliwych do wyboru powoduje stworzenie jej finalnej treści. Elementy te są następujące:

1. **„Uznanie autorstwa”** (ang. *Attribution, BY*) – postanowienie umożliwiające kopiowanie, rozprowadzanie (rozpowszechnianie), przedstawianie i wykonywanie objętego prawem autorskim utworu oraz opracowywanych na jego podstawie utworów zależnych, pod warunkiem, że zostanie przywołane nazwisko (nazwa) autora pierwowzoru;
2. **„Użycie niekomercyjne”** (ang. *NonCommercial, NC*) – postanowienie umożliwiające kopiowanie, rozprowadzanie (rozpowszechnianie), przedstawianie i wykonywanie objętego prawem autorskim utworu oraz opracowywanych na jego podstawie utworów zależnych jedynie w celach niekomercyjnych;
3. **„Na tych samych warunkach”** (ang. *ShareAlike, SA*) – postanowienie umożliwiające rozprowadzanie (rozpowszechnianie) utworów zależnych jedynie na podstawie licencji identycznej z tą, na jakiej udostępniono utwór oryginalny, bądź licencji z nią kompatybilnej;
4. **„Bez utworów zależnych”** (ang. *NoDerivs, ND*) – postanowienie umożliwiające kopiowanie, rozprowadzanie (rozpowszechnianie), przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w oryginalnej postaci, czyli bez prawa tworzenia utworów zależnych.

Ponieważ element „uznanie autorstwa” jest obecny we wszystkich wersjach wzorca umownego, natomiast elementy konstrukcyjne „na tych samych warunkach” oraz „bez utworów zależnych” nie łączą się ze sobą, z połączenia poszczególnych „elementów konstrukcyjnych” można stworzyć następujące kombinacje:

- uznanie autorstwa (BY);
- uznanie autorstwa – na tych samych warunkach (BY-SA);
- uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne (BY-NC);
- uznanie autorstwa – bez utworów zależnych (BY-ND);
- uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne – na tych samych warunkach (BY-NC-SA);
- uznanie autorstwa – użycie niekomercyjne – bez utworów zależnych (BY-NC-ND).

PLAN WYSTĄPIENIA

1. Czym jest Open Access?
2. Czym są licencje Creative Commons?
 1. Krótka historia licencji Creative Commons
 2. Najważniejsze cechy licencji Creative Commons
 3. Wersje licencji Creative Commons
 4. Przykłady wykorzystania licencji Creative Commons w obrocie internetowym
3. Próba znalezienia odpowiedzi na postawione pytanie

GDZIE WYKORZYSTYWANE SĄ LICENCJE CC?

WIKIPEDIA
Wolna encyklopedia

Wikipedia logo 2.0, Wikimedia Foundation, źródło:

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/db/Wikipedia-logo-v2-pl.svg/800px-Wikipedia-logo-v2-pl.svg.png>, CC BY-SA 3.0

GDZIE WYKORZYSTYWANE SĄ LICENCJE CC?

Źródło:

https://www.youtube.com/about/static/downloads/youtube_full_color_light_logo.zip?cache=76c20e8

GDZIE WYKORZYSTYWANE SĄ LICENCJE CC?

vimeo

Źródło: https://press.vimeo.com/clients/vimeo/vimeo_logos.zip

GDZIE WYKORZYSTYWANE SĄ LICENCJE CC?

flickr

Źródło:

<https://cdn.kustomerhostedcontent.com/media/5aecd7338a0607779d1ec9cc/b1446148194f331b2171c82cc2eb1a81.png>

GDZIE WYKORZYSTYWANE SĄ LICENCJE CC?

Brooklyn Museum On View Calendar Visit

Collection About Education Support Press Shop **Become a Member**

Collection Menu Search the Collection Advanced Search

Found 67906 objects with Creative Commons license or no known copyright

Objects

Abbas Al-Musavi
Battle of Karbala
late 19th-early 20th century

Muhammad bin Sulayman,
known as Fuzuli; Aziz Allah al-
Husayni al-Kashani
*Manuscript of the Hadiqat al-
Su`ada (Garden of t...*

Newcomb Pottery; Sabina
Elliott Wells
Vase
1902-1904

Źródło: https://www.brooklynmuseum.org/opencollection/objects?collection_id=&rights_type_permissive=1&x=40&y=16

Looking for the old CC Search portal? Go [here](#)

Search for images...

I want something I can

☐ Use for commercial purposes ☐ Modify or adapt

Search for free content in the public domain and under Creative Commons licenses.

Learn more about CC licenses [here](#).

See our Search Syntax Guide [here](#)

We'd love to hear from you!

Creative Commons

PO Box 1866, Mountain View, CA 94042

[Icons](#) by The Noun Project.

Website by [CC](#).

Źródło: <https://search.creativecommons.org/>

Showing 761 publications

Search for journal or book title

Q Are you looking for a specific article or book chapter? Use [advanced search](#).

Refine publications by

Domain

Subdomain

A

AASRI Procedia

Journal • Open access

Achievements in the Life Sciences

Journal • Open access

Acta Anaesthesiologica Taiwanica

Journal • Open access

A

B

C

D

E

F

G

H

Help improve this page

Źródło: <https://www.sciencedirect.com/browse/journals-and-books?accessType=openAccess>

PLAN WYSTĄPIENIA

1. Czym jest Open Access?
2. Czym są licencje Creative Commons?
 1. Krótka historia licencji Creative Commons
 2. Najważniejsze cechy licencji Creative Commons
 3. Wersje licencji Creative Commons
 4. Przykłady wykorzystania licencji Creative Commons w obrocie internetowym
3. **Próba znalezienia odpowiedzi na postawione pytanie**

CZY LICENCJE CC MOGĄ BYĆ SKUTECZNIE WYKORZYSTYWANE JAKO NARZĘDZIE OPEN ACCESS?

Jeśli odwołamy się do definicji pojęcia *Open Access* zawartej w *Bethesda Statement on Open Access* z 2003 r., zgodnie z którą publikacja otwartego dostępu to taka, w stosunku do której:

CZY LICENCJE CC MOGĄ BYĆ SKUTECZNIE WYKORZYSTYWANE JAKO NARZĘDZIE OPEN ACCESS?

„Autor (autorzy) i posiadacz (posiadacze) praw autorskich udzielają wszystkim użytkownikom bezpłatnego, nieodwołalnego, ogólnodostępnego, wieczystego prawa dostępu do utworu oraz licencji na kopiowanie, wykorzystywanie, rozpowszechnianie, przekazywanie i wyświetlanie utworu publicznie oraz na wykonywanie i rozpowszechnianie utworów pochodnych na dowolnym nośniku cyfrowym w dowolnym odpowiedzialnym celu, z zastrzeżeniem właściwego przypisania autorstwa, jak również prawa do wykonywania małych ilości wydrukowanych kopii do użytku osobistego. (...)”

CZY LICENCJE CC MOGĄ BYĆ SKUTECZNIE WYKORZYSTYWANE JAKO NARZĘDZIE OPEN ACCESS?

oraz porównamy ją z najważniejszymi cechami charakterystycznymi licencji *Creative Commons* (nieodpłatność, brak wyłączności, niewypowiadalność, nieograniczony zakres czasowy i terytorialny, zakres upoważnienia licencyjnego obejmujący wszystkie znane pola eksploatacji, obowiązek oznaczenia autorstwa), to niewątpliwie dojdziemy do wniosku, że licencje CC pasują do zaproponowanej definicji, ALE

CZY LICENCJE CC MOGĄ BYĆ SKUTECZNIE WYKORZYSTYWANE JAKO NARZĘDZIE OPEN ACCESS?

jeżeli odwołamy się do szerszej definicji pojęcia *Open Access*, zgodnie z którą: „jest to sposób dzielenia się twórczością naukową na zasadzie otwartości, rozumianej jako: bezpłatny, nieograniczony (czasowo, terytorialnie oraz personalnie) dostęp do utworów – w szczególności za pośrednictwem tzw. „otwartych repozytoriów” (baz danych) dostępnych w sieci Internet”...

CZY LICENCJE CC MOGĄ BYĆ SKUTECZNIE WYKORZYSTYWANE JAKO NARZĘDZIE OPEN ACCESS?

to dojdziemy do wniosku, że pojęcia *Open Access* oraz *Creative Commons* (czy szerzej – *Open Content*) nie są ze sobą tożsame, ponieważ odnoszą się do dwóch różnych rzeczy.

CZY LICENCJE CC MOGĄ BYĆ SKUTECZNIE WYKORZYSTYWANE JAKO NARZĘDZIE OPEN ACCESS?

Pojęcie *Open Access* wskazuje na sposób dostępu do treści (w jaki sposób użytkownik może uzyskać dostęp do określonej publikacji), natomiast pojęcie *Open Content* (*Creative Commons*) odnosi się do sposobu licencjonowania autorskich praw majątkowych (w jaki sposób użytkownik może korzystać z utworu, do którego uzyskał dostęp).

Z tego względu Otwarty Dostęp niekoniecznie musi się odbywać przy wykorzystaniu tzw. Otwartych Licencji. Można bowiem wyobrazić sobie taki model Otwartego Dostępu, w którym w którym nieograniczony dostęp do zasobów naukowych obejmuje także utwory nieudostępniane na podstawie tzw. wolnych licencji (objęte pełną ochroną prawnautorską). Tym niemniej...

CZY LICENCJE CC MOGĄ BYĆ SKUTECZNIE WYKORZYSTYWANE JAKO NARZĘDZIE OPEN ACCESS?

...sposób licencjonowania autorskich praw majątkowych wykorzystujących otwarte licencje (np. licencje *Creative Commons*) ideologicznie wspiera oraz uzupełnia założenia ruchu Open Access.

Udostępnianie publikacji dostępnych w tzw. Otwartym Dostępie na podstawie tzw. Otwartych Licencji (np. licencji CC) gwarantuje, że użytkownik zainteresowany dostępem do wiedzy (wyników badań naukowych itp.), nie tylko będzie się mógł z nimi zapoznać, ale także wykorzystać je w swojej pracy (oczywiście w zakresie wynikającym z konkretnego, wybranego przez licencjodawcę wzorca umownego).

CZY LICENCJE CC MOGĄ BYĆ SKUTECZNIE WYKORZYSTYWANE JAKO NARZĘDZIE OPEN ACCESS?

Tym samym, połączenie ruchu *Open Access* (zakładającego swobodny dostęp do utworów chronionych prawem autorskim) z ruchem *Open Content* (zakładającym możliwość swobodnego korzystania z tych utworów) wspiera ideę Wolnej Nauki – zakładającej możliwe szeroki oraz swobodny dostęp do publikacji naukowych oraz możliwość swobodnego (a zarazem legalnego) wykorzystywania pracy innych osób, przy poszanowaniu ich autorskich praw osobistych. **Z tego względu....**

CZY LICENCJE CC MOGĄ BYĆ SKUTECZNIE WYKORZYSTYWANE JAKO NARZĘDZIE OPEN ACCESS?

...licencje *Open Content* (w tym przede wszystkim najpopularniejsze spośród nich licencje *Creative Commons*) w praktyce bardzo często są wykorzystywane jako narzędzie *Open Access*.

Przykłady tego mogą być następujące:

Zgodnie z przykładowym wzorem „Instytucjonalnej Polityki Otwartości” opracowanym przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego:

Otwarty dostęp do publikacji

5. Autorzy zapewniają otwarty dostęp do Publikacji poprzez:
 - (a) zdeponowanie elektronicznej postaci ostatecznej wersji pełnego tekstu Publikacji⁶ w repozytorium *[wskazanie właściwego repozytorium]*⁷ oraz
 - (b) publiczne udostępnienie Publikacji tak, aby każdy mógł mieć do niej dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym oraz możliwość nieodpłatnego i nieograniczonego technicznie korzystania z niej wraz z udzieleniem wolnej licencji Creative Commons Uznanie autorstwa wersja 3.0 lub późniejsza (CC-BY) lub Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach wersja 3.0 lub późniejsza (CC-BY-SA)⁸,

Co ciekawe, autorzy wzoru dostrzegają fakt, że „Otwarty Dostęp” niekoniecznie musi się opierać na „Wolnych” bądź „Otwartych” licencjach:

8 Wariant „maksymalny” - otwarty dostęp libre, przy czym wskazanie wolnej licencji nie musi odwoływać się do tych konkretnych wzorców (wolne licencje można np. zdefiniować zwracając przy tym uwagę, że nie każda otwarta licencja jest wolna). Istnieje możliwość „złagodzenia” wymogu poprzez dopuszczenie otwartego dostępu gratis, czyli prostego udostępnienia bez licencji lub z licencją otwartą, ale nie wolną. Wymóg otwartego dostępu gratis można wprowadzić skracając przepis pod literą b): „publiczne udostępnienie utworu aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym oraz możliwość nieodpłatnego i nieograniczonego technicznie korzystania z niego”.

Także spółka Elsevier, w swoim „Pilotażowym Programie Publikowania Otwartego Elsevier” wykorzystuje licencje *Creative Commons* jako narzędzie *Open Access*:

Jaki typ licencji wybrać?

W formularzu „Author journey” możliwy jest wybór z dwóch typów licencji dla publikowania otwartego: CC-BY oraz CC-BY-NC-ND. Wybór ten nie wpływa na możliwość korzystania z programów A i B. Zwracamy jednak uwagę, że CC-BY jest wskazana jako preferowana licencja w Planie S, patrz np. [informacja na stronie NCN](#).

Więcej informacji na temat programu pilotażowego dostępnych jest pod adresem:
https://wbn.icm.edu.pl/licencje/#elsevier_oa

REASUMUJĄC...

Licencje *Creative Commons* (tak jak inne licencje typu *Open Content*), mogą być skutecznie wykorzystywane jako narzędzie *Open Access*. Co więcej, wykorzystanie otwartych modeli licencjonowania autorskich praw majątkowych sprzyja idei „Wolności” bądź „Otwartości” nauki, poprzez zapewnienie społeczności naukowej nie tylko swobodnego dostępu do zasobów naukowych, ale także możliwość wykorzystywania ich w swojej pracy na jasnych – zarówno dla twórcy, jak i korzystającego – zasadach.

REASUMUJĄC...

Tym niemniej, należy pamiętać, że pojęcia *Open Access* oraz *Open Content* nie są ze sobą tożsame. Pierwsze z nich odnosi się przede wszystkim do sposobu udostępniania treści użytkownikom, drugie wskazuje na model licencjonowania autorskich uprawnień majątkowych.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ!

Łukasz Syrek-Gerstenkorn

adres e-mail: Lukasz.Syrek@unilodz.eu

<https://www.linkedin.com/in/lukasz-syrek-gerstenkorn/>